

αυταπαρνήσεως άσκητικῆς, ἥς τὸ μέγεθος δεόντως θά ἐκτιμῆση πᾶς, ὅστις περὶ τοιαύ-
τας σπουδᾶς καὶ ἐρεύνας ἐρασιτεχνικῶς ἢ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀσχολεῖται. Παρὰ ταῦτα
ὁμολογῶ εὐκρινῶς, ὅτι ἐπὶ τῆς περιοχῆς τῶν ἀναμνήσεων ὁ πᾶς μόνος θά ἀναλάβῃ
τὴν ὥραϊαν καὶ ἐπιτερπῆ χροιάν παλαιᾶς τινος πνευματικῆς τρυφῆς, ἂν ἡ εἰς τὴν ἑλλη-
νικὴν γλῶσσαν κατὰ διασκευὴν μετάφρασις τῆς ἐν λόγῳ ἐργασίας τοῦ Weinreich τα-
χέως δημοσιευθῆ διὰ τῆς μερίμνης καὶ συνδρομῆς τῶν Ἑλλήνων φιλολόγων καὶ παρά-
σχη παρ' ἡμῖν ὄθησιν τινὰ πρὸς εὐρυτέρας ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιστημονικοῦ κλάδου
ἐρεύνας. Οὕτω, κληρονόμοι ἡμεῖς τῶν πολυτιμοτάτων θησαυρῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιό-
τητος, εὐτόλμως ἐκάστοτε θά διεκδικῶμεν ἐν τῷ σταδίῳ τῶν διεθνῶν ἀγῶνων τῆς πνευ-
ματικῆς ἀλκῆς καὶ τῶν μεγάλων ἔργων τὴν ὀφειλομένην ἡμῖν ἔδραν εὐγενοῦς τιμῆς
καὶ πρωτείας.

ΚΩΝΣΤ. ΙΩ. ΜΕΡΕΝΤΙΤΗΣ

**

**CHARLES MUGLER, Dictionnaire historique de la terminologie géométri-
que des Grecs**, édit. Gauthier - Villars, librairie Klincksieck Paris, 2 vol.
(Publié avec le concours du Centre Nationale de la Recherche Scientifique).

Εἰς προηγούμενον τεύχος τοῦ «Πλάτωνος» (1958 Β) ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν
νὰ ἀσχοληθῶμεν μετὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ πρώτου τόμου τοῦ ἀνωτέρω Λεξικοῦ τού κ.
Mugler καὶ νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι διὰ πρώτην φοράν δημοσιεύεται μετὰ τοιαύτην πληρό-
τητα ἔργον ἀφορῶν εἰς τοὺς γεωμετρικοὺς ὄρους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡδὴ ἔχομεν
πρὸ ἡμῶν τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Λεξικοῦ τούτου (Λ—Ω)· κρίνομεν δὲ σκόπιμον, ὅπως
παραθέσωμεν ἀποσπάσματα ἀρθρῶν τινῶν, ἵνα δυνηθῆ ὁ ἀναγνώστης νὰ σχηματίσῃ
σαφῆ εἰκόνα τὸ μὲν τοῦ περιεχομένου τοῦ Λεξικοῦ, τὸ δὲ τῆς καταβληθείσης προσπα-
θείας ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Ὑπενθυμίζομεν ὅτι πᾶσα λέξις (ὄρος) ἑλληνικὴ ἀποδίδεται
εἰς τὴν λατινικὴν, τὴν γαλλικὴν, τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Τὸ ἐρμη-
νευτικὸν μέρος ἐκάστου γεωμετρικοῦ ὄρου διατυπῶνται εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν μετὰ
παράθεσιν χωρίων ἀρχαίων κειμένων.

ἀδιόριστος.—Indeterminatus, indéterminé, unbestimmt, undefined.

Adj. qualifiant des problèmes de construction dont les conditions de possibilité
ne son pas précisées ; opp. à διορισμένος, cp. διορίζειν, διορισμός. Pappus : παντὸς
γὰρ τοῦ προτεθέντος μεγέθους μερίζονα γίνεται καὶ πάλιν ἐλάττωνα πάντα τὰ ἐπὶ τῶν
ἀδιορίστων προβλημάτων γινόμενα. (ἀκολουθεῖ μετάφρασις τούτου γαλλιστί). VI 58 ;
δεδομένων τριῶν εὐθειῶν τῶν ΘΔ, ΔΚ, Λ τεμείν τὴν ΔΚ κατὰ τὸ Η, καὶ ποιεῖν λογὸν
τοῦ ὑπὸ ΘΗΚ πρὸς τὸ ὑπὸ Λ, ΗΔ ἴσου πρὸς ἴσον. Τοῦτο δὲ φανερόν, καὶ ἔστιν ἀδιόρι-
τον. VII, 142. Proclus : ἐστὶν οὖν τὸ πρόβλημα (sc τὸ ἐκ τριῶν εὐθειῶν . . . τρίγωνον
συστήσασθαι) τῶν διορισμένων, ἀλλ' οὐ τῶν ἀδιορίστων. καὶ τῶν ἀδιορίστων καὶ διο-
ρισμένων προβλημάτων τὴν διαφορὰν ἐνδειξάμενος. p. 432.

ἀδύνατος.—Impossible, impossible, unmöglich, impossible.

Adj. caractérisant une opération ou une conclusion absurde, c'est - à - dire en
contradiction soit avec les axiomes et les postulats, soit avec une proposition antérieure ;
fréquent dans la formule ὅπερ ἀδύνατον à la fin d'une réduction à l'absurde. Ces
démonstrations indirectes, ἀπαγωγαὶ εἰς ἀδύνατον, qui servent le plus souvent à
établir la réciproque d'une proposition, consistent à nier la proposition qu' on veut
démontrer et à montrer par une suite de syllogismes que cette négation conduit à une
absurdité. La négation initiale est en général introduite par εἰ γὰρ μή, εἰ γὰρ δυνα-
τόν. la fin du raisonnement est marquée par ὅπερ ἀδύνατον, ὅπερ ἔστιν ἀδύνατον . . .

EUCLIDE : εἰ γὰρ δυνατόν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας AB δύο ταῖς αὐταῖς εὐθείαις

ταῖς ΑΓ, ΓΒ ἄλλαι δύο εὐθεῖαι αἱ ΑΔ, ΔΒ ἴσαι ἑκατέρα ἑκατέρᾳ συνεστάτῳσαν . . . ἴση ἐστὶ καὶ γωνία ἢ ὑπὸ ΓΑΒ τῇ ὑπὸ ΔΓΒ. ἐδείχθη δὲ αὐτῆς καὶ πολλῶ μείζων. ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον. I, 7. ARCHIMÈDE: εἰ γὰρ μὴ ἐστὶν ἴσος, ἦτοι μείζων ἐστὶ ἢ ἐλάσσων . . . καὶ ἐναλλάξ ὅπερ ἀδύνατον Sph. I 13. Apollonius: εἰ γὰρ δυνατὸν ἔστω διάμετρος ἢ ΔΕ . . . ἴση ἄρα ἢ ΖΘ τῇ ΘΚ ὅπερ ἀδύνατον, II, 29. Proclus: τρίτη δὲ ἢ διὰ τῆς ἀδυνατοῦ ἀπαγωγῆς οὐκ αὐτὸ δεικνύσα τὸ ζητούμενον αὐτόθεν, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον ἐλέγχουσα p. 212 . . .

ἄπτεσθαι (avec le gén.).—1° Tangere, rencontrer, treffen, to meet.

Se dit de la rencontre de deux courbes, de deux surfaces ou d'une courbe et d'une surface, que cette rencontre prenne la forme d'une intersection ou d'un contact. Ce sens, très général, est rare. EUCLIDE: εὐθεῖα κύκλου ἐφάπτεσθαι λέγεται, ἦτις ἀπτομένη τοῦ κύκλου καὶ ἐκβαλλομένη οὐ τέμνει τὸν κύκλον. III, def. 2;

2° Secare, couper, schneiden, to cut.

Dans ce sens ἄπτεσθαι désigne l'intersection des courbes et des surfaces par d'autres courbes et d'autres surfaces. L'expression est donc ici synonyme de συμπιπτειν et de συμβάλλεσθαι, cp. ces mots; cp. aussi προσπίπτειν. EUCLIDE: ἐάν δύο εὐθεῖαι ἀπτόμεναι ἀλλήλων παρὰ δύο εὐθείας ἀπτομένας ἀλλήλων ᾧσι μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ οἶσαι κτλ. XI, 15.

3° Contigere, toucher, berühren, to touch.

Dans ce sens ἄπτεσθαι désigne le contact des courbes entre elles, des surfaces entre elles, des courbes et des surfaces; l'expression est donc ici synonyme de ἐφάπτεσθαι et de ἐπιψαύειν, cp. ces mots. EUCLIDE: κύκλος δὲ εἰς σχῆμα ὁμοίως ἐγγράφεσθαι λέγεται, ὅταν ἢ τοῦ κύκλου περιφέρεια ἐκάστης πλευρᾶς τοῦ εἰς δὲ ἐγγράφηται ἄπτηται IV, def. 5. ARCHIMÈDE: σημείων καθ' ἃ ἄπτονται τοῦ ΑΒΓΔ κύκλου αἱ πλευραὶ τοῦ περιγεγραμμένου πολυγώνου Sph. I 28 . . .

4° Venire per, passer par, hindurchgehen, to pass through.

EUCLIDE: σχῆμα . . . περὶ σχῆμα περιγράφεσθαι λέγεται, ὅταν ἐκάστη πλευρὰ τοῦ περιγραφομένου ἐκάστης γωνίας τοῦ περὶ δὲ περιγράφεται ἄπτηται IV def. 2.

5° Situm esse in, être situé sur, liegen, to be upon.

EUCLIDE: σχῆμα εὐθύγραμμον ἐγγράφεσθαι λέγεται ὅταν ἐκάστη τῶν τοῦ ἐγγραφομένου σχήματος γωνιῶν ἐκάστης πλευρᾶς τοῦ εἰς δὲ ἐγγράφεται ἄπτηται IV Def. 1. εἰκοσάγωνον.—Icosagonum, icosagone, zwanzigeck, icosagonon.

Nom par lequel les Pythagoriciens, d'après Iamblique, désignaient le dodécaèdre, qui a en effet vingts sommets. τὴν τοῦ εἰκοσαγώνου σύστασιν, τοῦτο δ' ἦν δωδεκάεδρον, ἐν τῶν πέντε λεγομένων στερεῶν σχημάτων, Iambl. V, P. 247.

ἑτερομήκης.—Oblongus, oblong, ungleich in länge und breite, oblong.

Adj. exprimant l'inégalité des dimensions de longueur et de largeur. En particulier, σχῆμα ἑτερόμηκης, ou simplement ἑτερόμηκης,=rectangle. EUCLIDE: τῶν δὲ τετραπλεύρων σχημάτων . . . ἑτερόμηκης . . . δὲ ὀρθογώνιον μὲν, οὐκ ἰσόπλευρον δέ, κτλ. I Def. 22 . . .

ἔφοδος.—Methodus, méthode, methode, method.

Nom désignant l'ensemble des procédés orientés vers la solution d'un problème de mathématiques. ARCHIMÈDE: Ἀρχιμήδους περὶ τῶν μηχανικῶν θεωρημάτων πρὸς Ἐρατοσθένην ἔφοδος . . .

λήμμα.—Lemma, proposition auxiliaire, hilfssatz, lemma.

Théorème auxiliaire, auquel on a recours (εἰληπται, cp. λαμβάνειν) dans une démonstration. ARCHIMÈDE: λαμβάνω δὲ καὶ ἐν τούτοις τῶν ἐν τοῖς πρότερον ἐκδομένοις βιβλίοις λήμμα τότε. Spir. introd.

ὁμογενῆς.—Eiusdem generis, du même genre, gleichartig, of the same kind.

Adj. exprimant que deux grandeurs géométriques sont de même nature, c'est-à-dire qu'elles sont à la fois soit des lignes, des surfaces ou des corps solides. EUCLIDE:

λόγος ἐστὶ δύο μεγεθῶν ὁμογενῶν ἢ κατὰ πηλικότητά ποια σχέσις. V, Def. 3.

πολύεδρος.—Polyedrum, polyèdre, vielflach, polyhedron.

Adj. le plus souvent substantivé désignant un corps solide limité par des figures planes. EUCLIDE: δύο σφαιρῶν περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον οὐσῶν εἰς τὴν μείζονα σφαῖραν στερεὸν πολυέδρον ἐγγράφαι μὴ ψαυόν τῆς ἐλάσσονος σφαίρας κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν. XII, 17. ἐάν δὲ καὶ εἰς ἑτέραν σφαῖραν τῷ ἐν τῇ ΒΓΔΕ σφαίρα στερεῶ πολυέδρω ὅμοιον στερεὸν πολυέδρον ἐγγραφή, κτλ. XII, 17 coroll . . .

στοιχειωτής.—Elementorum scriptor, auteur des Éléments, Verfasser der Elemente, the writer of Elements.

Nom donné à Euclide par des auteurs tardifs. Pappus: γέγραπται δὲ (sc. ἡ ἀναλυτικὴ ὕλη) ὑπὸ τριῶν ἀνδρῶν, Εὐκλείδου τε τοῦ στοιχειωτοῦ καὶ Ἀπολλωνίου . . . καὶ Ἀρισταίου, κτλ. VII, 1; τὸν δὲ στοιχειωτὴν οὐκ εἰκὸς ἀγνοῆσαι τοῦτο, κτλ. Proclus: ὅτι ὁ καὶ ὁ στοιχειωτὴς ἐντεῦθεν ἤρξατο. p. 162.

χιλιάγωνον.—Polygonum mille laterum, polygone rég. de 1.000 côtés, tausendeck, polygon with 1.000 sides.

Expr. formée par Archimède d'après τρίγωνον, τετράγωνον etc. pour désigner un polygon régulier de milles côtés. ARCHIMÈDE: τὰν διάμετρον τοῦ ἄλλου μείζονα εἶμεν τὰς τοῦ χιλιαγώνου πλευρᾶς τοῦ εἰς τὸν μέγιστον κύκλον ἐγγραφομένου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Aren. I, 10; μείζων ἐστὶν ἂ τοῦ ἄλλου διάμετρος τὰς τοῦ χιλιαγώνου πλευρᾶς. Aren. I, 22: ἂ περίμετρος τοῦ χιλιαγώνου ἐλάττων ἐστὶν ἢ τρισμυριοπλασίων τὰς διαμέτρου τὰς γὰς. Aren. II, 2.

Οἱ ἐρευνηταὶ τῆς δημιουργίας τῆς μαθηματικῆς ἐπιστῆμης θὰ εὕρωσιν εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ κ. Mugler ἕνα βοθητὸν ἀνεκτίμητον. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ τονίσωμεν ἰδιαιτέρως τὴν ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ ἐπιτυχή προσπάθειαν τοῦ συγγραφέως, ὅπως ἀνεύρη τὴν γένεσιν καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν γεωμετρικῶν ὄρων ἐκ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Τὸ λεξικὸν τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον οὐ μόνον διὰ τὴν βιβλιοθήκην παντὸς ἰδρύματος (Ἰνστιτούτου), σκοπὸν ἔχοντος τὴν ἔρευναν τῶν ἀρχῶν τῆς μαθηματικῆς ἐπιστῆμης καὶ ἰδιαιτέρως τῆς γεωμετρίας, ἀλλὰ καὶ διὰ πᾶσαν Ἑλληνικὴν Σχολικὴν Βιβλιοθήκην.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ

**

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΚΟΥΤΕΡΟΠΟΥΛΟΥ, τέως Προέδρου τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. *Ἡ Διδακτικὴ τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος*. Ἀθῆναι 1959, σελ. 557.

Ὁ Ἰ. Σκουτερόπουλος συγκαταλέγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἐκπαιδευτικῶν, οἵτινες κατῴρθωσαν νὰ συνδυάσουν τὴν θεωρητικὴν τῶν προβλημάτων μελέτην μὲ τὴν ἔμπρακτον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς σχολικῆς πράξεως ἐφαρμογὴν, τὴν συστηματικὴν θεώρησιν καὶ τὴν δημιουργικὴν ἔρευναν. Ἡ προσωπικότης του εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ἀληθινοῦ παιδαγωγικοῦ ἦθους, διὰ τὸ ὅποιον δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως, συστήματος καὶ ἐρεύνης. Ἐχει νὰ ἐπιδείξῃ λαμπροτάτην σταδιοδρομίαν διὰ μέσου ὄλων τῶν βαθμίδων τῆς στρατευομένης ἐκπαιδύσεως. Ἐχει ἐπίσης νὰ ἐπιδείξῃ καὶ πλουσιώτατον εἰς γονιμότητα καὶ ἐπίδρασιν συγγραφικὸν ἐρευνητικὸν ἔργον. Τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τὰ προσιδιάζοντα εἰς τὰς συγγραφάς του εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀσφαλὴς αὐτῶν ἐπιστημονικὴ θεμελιώσις καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ πλήρης αὐτῶν ἀνταπόκρισις πρὸς τὰ προβλήματα τῆς παιδαγωγικῆς πράξεως.

Ἀμφότερα τὰ σημειωθέντα χαρακτηριστικὰ ἀνευρίσκει ὁ μελετητὴς καὶ εἰς τὸ ἐσχάτως ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἔργον «Ἡ Διδακτικὴ τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος». Ὁ προσεκτικὸς μελετητὴς θὰ διακρίνῃ καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν ταύτην ὄχι μόνον τὸν βαθὺν